

2

การเตรียมปุ๋ยอินทรีย์

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ทิมขำ

1 หลักการ /แนวคิด

แนวทางการจัดการดินในการผลิตพืชอินทรีย์ คือ การให้ความสำคัญกับการสูญเสียธาตุอาหารที่เกิดจากกระบวนการผลิต เน้นการใช้ธาตุอาหารหมุนเวียนจากในพื้นที่ มีเป้าหมายทำดินให้มีชีวิต โดยการใช้ธาตุอาหารพืชที่อยู่ในรูปของอินทรีย์วัตถุที่สามารถถูกย่อยสลายได้โดยจุลินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก//ปุ๋ยพืชสด/ปุ๋ยชีวภาพและการปลูกพืชหมุนเวียน) ซึ่งปุ๋ยเหล่านี้มีธาตุอาหารที่จำเป็นสำหรับพืชโดยเฉพาะอย่างยิ่งธาตุอาหารหลัก (ไนโตรเจน-ฟอสฟอรัส-โพแทสเซียม) อยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก ไม่เพียงพอต่อความต้องการของพืชเมื่อเทียบกับปุ๋ยเคมี ดังนั้น เกษตรกรผู้ผลิตพืชอินทรีย์จึงจำเป็นต้องมีความรู้มากพอที่จะหาวัสดุอินทรีย์มาใช้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์เพื่อให้ได้ผลผลิตดีทั้งปริมาณและคุณภาพทัดเทียมกับปุ๋ยเคมีที่ห้ามใช้

ปุ๋ยอินทรีย์ที่นิยมใช้นอกจากปุ๋ยคอกเก่า (ผ่านการกระบวนการย่อยของจุลินทรีย์) ก็จะเป็นปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยน้ำหมัก ซึ่งได้จากการนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบหลักในการทำปุ๋ย เกษตรกรมักไม่คำนึงถึงปริมาณธาตุอาหารพืชที่เป็นองค์ประกอบอยู่ภายใน และไม่จัดหาวัสดุอื่นๆ มาเป็นส่วนผสมในการเตรียมปุ๋ยหมัก เช่น รำละเอียด กากถั่วเหลือง

ไบโกระถิน กระดุกป่น เปลือกหอยป่น หินฟอสเฟต เป็นต้น ดังนั้น ในการเตรียมปุ๋ยอินทรีย์ที่ทีมนักวิจัย/นวัตกร/กลุ่มเกษตรกร เป้าหมายได้ทดลองทำและใช้สำหรับผลิตผักอินทรีย์ในโครงการวิจัย นี้ ได้จัดหาวัสดุที่เป็นธาตุอาหารพืชค่อนข้างสูงและพอมมีในท้องถิ่น มาเป็นส่วนผสมพอเป็นแนวทางให้กับเกษตรกรและผู้สนใจนำไปปรับ ใช้ ซึ่งส่งผลทำให้การเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของผักเพิ่มขึ้น ทั้งปริมาณและคุณภาพอย่างชัดเจน

2

วิธีการ/ขั้นตอนการทำ

การทำปุ๋ยหมักสูตร PS II

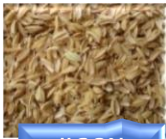
เป็นปุ๋ยหมักที่ได้จากการนำวัสดุอินทรีย์/วัสดุธรรมชาติที่ให้ ธาตุอาหารพืชสูงมาหมักในสภาพที่ต้องการออกซิเจน โดยมี จุลินทรีย์ทำหน้าที่ในการย่อยสลายและแปรสภาพเป็นธาตุอาหารให้ พืชนำไปใช้ได้

วัตถุประสงค์ในการทำปุ๋ยหมักสูตร PS II

วัตถุประสงค์	ปริมาณธาตุอาหาร (เปอร์เซ็นต์)		
	ไนโตรเจน	ฟอสฟอรัส	โพแทสเซียม
แกลบดิบ	0.46	0.26	0.70
มูลวัว	1.50	0.50	1.50
กากถั่วเหลือง	7-10	2.13	1.12-2.70
หินฟอสเฟต	0.15	15-17	0.10
กากน้ำตาล	0.95	0.12	4.19
พด.1	-	-	-

ส่วนผสมปุ๋ยหมักสูตร PS II (1 ตัน)

ชนิด	จำนวน
1. แกลบดิบ	100 กิโลกรัม
2. มูลวัว	600 กิโลกรัม
3. กากถั่วเหลือง	200 กิโลกรัม
4. หินฟอสเฟต	100 กิโลกรัม
5. กากน้ำตาล	5 ลิตร
6. พด.1	1 ซอง
7. น้ำสะอาด	60 %

แกลบ

กากถั่วเหลือง

มูลวัว

กากน้ำตาล

หินฟอสเฟต

จุลินทรีย์ พด.1

ปุ๋ยหมัก PS II

ขั้นตอนการทำปุ๋ยหมักสูตร PS II

1. นำเชื้อจุลินทรีย์ พด.1 กากน้ำตาล น้ำสะอาด ตามสัดส่วนผสมกันในถัง/กะละมัง
2. นำแกลบมาแช่ไว้ในน้ำซัอยู่ที่ 1 ประมาณ 5-10 นาที

- นำมูลวัวมาสับให้มีขนาดเล็กลง (ถ้าเป็นก้อน) ผสมคลุกเคล้ากับกากถั่วเหลือง
- ผสมวัสดุในข้อ 2 และ 3 โดยคลุกเคล้าให้เข้ากัน ความชื้นประมาณ 50-60 %
- นำส่วนผสมในข้อ 4 บรรจุลงในกระสอบปุ๋ยประมาณ ¾ กระสอบ มัดปากกระสอบ
- นำไปวางไว้ในที่ร่ม คอยพลิกกลับกระสอบทุกวัน จนอุณหภูมิเย็นลงเป็นปกติ สามารถนำไปใช้ได้

คุณสมบัติของปุ๋ยหมักสูตร PS II

คุณสมบัติ	น้ำหนักปุ๋ยหมัก
	สูตร PS II 100 กิโลกรัม
ปริมาณอินทรีย์วัตถุ (%)	34.56
การย่อยสลายเสร็จสมบูรณ์ (%)	97.80
อัตราส่วนคาร์บอนต่อไนโตรเจน (C/N ratio)	10.98
ไนโตรเจน (N) (กก.)	1.54
ฟอสฟอรัส (P ₂ O ₅) (กก.)	1.30
โพแทสเซียม (K ₂ O) (กก.)	1.79

การทำปุ๋ยน้ำหมักนมสด/พลาสติก/ผัก-ผลไม้

ปุ๋ยน้ำหมักนมสด

1. เมล็ดข้าว	จำนวน 30 กิโลกรัม	
2. กากน้ำตาล	จำนวน 5 ลิตร	
3. เชื้อยีสต์	จำนวน 1 ชอง	
4. น้ำสะอาด	จำนวน 30 ลิตร	
5. ถังพลาสติก+ฝา ขนาด 150 ลิตร	จำนวน 1 ใบ	

ปุ๋ยน้ำหมักเศษปลา

1. เศษปลา จำนวน 30 กิโลกรัม
2. กากน้ำตาล จำนวน 10 ลิตร
3. เชื้อ พด.2 จำนวน 1 ของ
4. น้ำสะอาด จำนวน 30 ลิตร
5. ถังพลาสติก+ฝา ขนาด 150 ลิตร จำนวน 1 ใบ

ปุ๋ยน้ำหมักผลไม้

1. ผลไม้สุก จำนวน 30 กิโลกรัม
2. กากน้ำตาล จำนวน 10 ลิตร
3. เชื้อ พด.2 จำนวน 1 ของ
4. น้ำสะอาด จำนวน 30 ลิตร
5. ถังพลาสติก+ฝา ขนาด 150 ลิตร จำนวน 1 ใบ

การทำปุ๋ยน้ำหมักทั้ง 3 สูตร หลังจากคลุกเคล้าส่วนผสมแต่ละสูตรในถังพลาสติกขนาด 150 ลิตร ปิดฝา เก็บถังหมักในที่ร่ม หมักไว้จนกระทั่งจุลินทรีย์ย่อยสลายวัสดุในถังสมบูรณ์ สังเกตได้จากเมื่อเปิดฝากวนปุ๋ยในแต่ละสัปดาห์จุลินทรีย์เจริญน้อยลง ไม่มี

ฟองก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือมีน้อยมาก มีกลิ่นเปรี้ยวเพิ่มขึ้น
กรองเอาของเหลวสีน้ำตาลไปใช้ฉีดพ่นพืช

คุณสมบัติของปุ๋ยน้ำหมักนมสด/พลาสติก/ผัก-ผลไม้

คุณสมบัติ	ปุ๋ยน้ำหมัก		
	นมสด	พลาสติก	ผัก-ผลไม้
ปริมาณอินทรีย์วัตถุ (%)	5.15	10.24	6.20
การย่อยสลายเสร็จสมบูรณ์ (%)	57.40	36.20	61.60
อัตราส่วนคาร์บอนต่อไนโตรเจน (C/N ratio)	18.08	9.36	24.26
ไนโตรเจน (N) (กก.)	0.18	0.72	0.18
ฟอสฟอรัส (P_2O_5) (กก.)	0.07	0.31	0.04
โพแทสเซียม (K_2O) (กก.)	0.39	0.41	0.54

3

การนำไปใช้ประโยชน์

ปุ๋ยหมักสูตร PS II

1. อัตราที่แนะนำให้ใช้ในพืชโดยทั่วไป 200 กก./ไร่
2. พืชผัก ใส่รองก้นหลุมก่อนปลูกประมาณ 1-2 กำมือ + เชื้อราไตรโคเดอร์มา

3. ไม้ผล ใสรองกันหลุมประมาณ 1-2 บุงก็ + เชื้อราไตรโคเดอร์มา และใสรอบทรงพุ่มโดยโรยให้ทั่วแล้วคลุมทับด้วยฟาง/เศษใบไม้แห้ง

ปุ๋ยน้ำหมักนมสด/ปลาสด/ผัก-ผลไม้

ผสมน้ำฉีดพ่นพืชทุกๆ 5-7 วัน ในอัตรา 100-200 ซีซีต่อน้ำ 20 ลิตร

4

ผลผลิตที่เกิดจากการใช้องค์ความรู้/ เทคโนโลยี

1. ผักเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ
2. เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผักอินทรีย์และปุ๋ยอินทรีย์
3. เกษตรกรมีรายจ่ายลดลงเนื่องจากปลูกผักทานเองในครัวเรือน/ลดค่าใช้จ่ายด้านปุ๋ยเคมี/ใช้วัสดุที่มีในชุมชนมาใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์

